

УДК 340.155.4

Р. С. Мартинюк*кандидат політичних наук,**доцент кафедри державно-правових дисциплін**Інституту права ім. І. Малиновського**(Національний університет «Острозька академія»)*

ПЕРЕГЛЯД ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: МОТИВИ ТА ЗМІСТ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ

Конституція як нормативно виражений результат народного волевиявлення за визначенням – акт стабільний і легітимний. Демократичний порядок прийняття конституції є первинним і ключовим елементом у механізмі її легітимації. Будучи легітимованою установчою владою суспільства, конституція є також стабільною, допоки залишаються незмінними ті реалії суспільно-політичного буття, які вона оформляє і гарантує. Техніко-юридичним засобом, який забезпечує відносно статичний характер конституційного тексту, є жорстка процедура внесення змін до основного закону. Ідея про жорсткість конституції є одним із ключових елементів концепції установчої влади [1]: ускладнений порядок внесення змін до конституції відображає її правову природу як акта установчої влади народу. Жорсткість конституції, відтак, засвідчує її основоположний, засадничий для системи права характер і, водночас, є умовою її легітимності – основний закон не може бути змінений (замінений новим), допоки потреба відповідних змін не стане очевидною

© Мартинюк Р. С., 2013

© Національний університет «Острозька академія», 2013

для суспільної більшості і доки в суспільстві не складеться необхідна єдність поглядів щодо конкретизованого змісту конституційних змін.

Попри сформульовану вище тезу про конституцію як акт волевиявлення суспільства в цілому, практика конституційного нормотворення постійно засвідчує, що зміст конституційних норм, і особливо тих, які безпосередньо стосуються організації державної влади на рівні її найвищих ланок, більшою-меншою мірою залежить від розстановки політичних сил у країні на момент прийняття основного закону. Показово, що в історії розвитку конституційного процесу в сучасній Україні саме владарюючі політичні сили виступали (і продовжують виступати) головними ініціаторами конституційних змін, розглядаючи останні як засіб зміцнення і легалізації своїх позицій у структурі механізму влади [2].

З точки зору побудови в Україні правової держави є очевидним, що характер, зміст та частота внесення змін і доповнень до Основного Закону повинні слугувати меті досягнення його стабільності й виражати загальносуспільні позиції. Лише в такому випадку конституційні зміни підтримуватимуть демократичний напрямок розвитку української державності і виконуватимуть функцію легітимації Конституції України. Отже, подальше конституційне реформування повинно враховувати той факт, що відповідність конституційних приписів політичним реаліям може лише забезпечити більшу ефективність конституційно-правового регулювання (владних відносин) і саме в такому контексті потребує врахування.

На даний момент в Україні ключовим фактором можливих конституційних змін залишається невідповідність суспільним потребам президенціалізованої форми правління, яка виявляє брак статусної і, як

наслідок, функціональної складових легітимності. Низький рівень легітимності форми правління є в Україні постійним і найважливішим джерелом ініціатив конституційного реформування.

В умовах правової, демократичної державності розстановка політичних сил ніколи не може бути надто статичною, між тим, її суттєва зміна викликає потребу внести поправки до основного закону з метою забезпечити більшу відповідність форми правління згаданій розстановці. У такому випадку затримка з корекцією конституційного тексту може спричинити небезпечну невідповідність положень основного закону суспільним потребам, що саме по собі провокує радикальні сценарії конституційного реформування.

Змішані республіки є однією з найбільш нестабільних конструкцій влади, яка здатна суттєво змінювати свої характеристики в залежності від розстановки партійно-політичних сил у владних структурах. Конституції багатьох держав зі змішаною республіканською формою правління фактично припускають можливість своєрідного дрейфу форми правління у межах змін співвідношення владних повноважень між президентом і прем'єр-міністром. Більше того, у вдало збалансованих змішаних формах правління, на зразок змішаної П'ятої Французької Республіки, у залежності від того, співпадає чи ні партійна приналежність парламентської більшості і президента, форма правління перманентно суттєво змінюється на політичному рівні, почергово тяжіючи до парламентарного чи президентського «материнського» типу. Якщо тенденція збільшення політичної ваги президента або прем'єр-міністра стійка, вона може знайти конституційно-правове оформлення. Як результат, конституційно-правові статуси президента і прем'єр-міністра у збалансовано-змішаних республіканських формах правління можуть змінюватися залежно від

суспільно-політичних обставин, що складатимуться у певний момент, і навіть від авторитету політиків, які займатимуть відповідні пости й посади [3]. Основні закони збалансовано-змішаних республік, таким чином, є найменш стабільними в частині, що стосується регламентації правового статусу вищих органів державної влади.

Форма правління, інституціоналізована Конституцією України 28 червня 1996 р., теж виявляє окремі формально-правові атрибути змішаної республіки і в цьому відношенні, здавалося б, посилює можливість відповідних конституційних змін. Водночас Конституція України містить низку нормативних запобіжників зменшення політичної ваги Глави держави й відповідного «дрейфу» форми правління. Аналіз системи компетенційних взаємозв'язків між вищими органами державної влади, встановленої Основним Законом України, виявляє значну гіпертрофію інституту глави держави, фрагментарність участі представницького органу у процедурі формування Кабінету Міністрів України, суттєво ослаблені можливості Парламенту впливати на зміст урядової діяльності, ускладненість застосування парламентської відповідальності Уряду та виконання Прем'єр-міністром України у відносинах із Президентом України ролі адміністративного прем'єра. Фактично форма правління в Україні за будь-якої розстановки партійних сил у Парламенті й на посту Глави держави неминуче залишається сильно президенціалізованою. Така статичність вітчизняної форми правління ускладнює внесення до Основного Закону відповідних змін, оскільки суб'єктом, найбільш зацікавленим у стабільності Конституції України в питаннях, що стосуються збереження існуючої конституційної моделі розподілу повноважень, є Президент України. Не дивно, що відповідна владарююча політична сила не знайшла кращого способу посилити

конституційно-правовий статус Президента України (та гарантувати стабільність утвореного ним Уряду) у вересні 2010 р., як тільки через «реставрацію» первинної редакції Конституції України. Знаковим є і те, що подальше розширення владних повноважень Президента України і законодавче виведення інституту глави держави за рамки, передбачені самим Основним Законом, формально здійснювалися з метою «адаптації» законодавства до Конституції України.

Збільшення політичної ваги Глави держави стало стійкою і незмінною тенденцією розвитку політичної системи України, будучи перерваним лише в період чинності Конституції України в редакції від 8 грудня 2004 р. Згадана тенденція безпосередньо вплинула на процес розробки і прийняття Основного Закону України в 1996 році і багато в чому пояснює умовність класифікації існуючої в Україні форми правління як змішаної. По суті, інституціоналізована Конституцією України 28 червня 1996 р. перехідна (гібридна) форма правління, яка еkleктично поєднує у собі характеристики президентської та власне змішаної республік, стала своєрідним конституційно-правовим оформленням розвитку інституту президента в Україні в перше десятиліття її незалежності. Президентіалізація форми правління, однак, не могла знайти свого подальшого конституційно-правового вираження, оскільки критично низький рівень легітимності Основного Закону України був безпосередньо пов'язаний саме з невідповідністю суспільним вимогам встановленої ним форми правління.

Приймаючи до уваги об'єктивну відсутність у головного владарюючого суб'єкта – Глави держави мотивів до ослаблення свого конституційно-правового статусу, ініціативи Президента України щодо створення «Конституційної Асамблеї», як і очікувані результати її діяльності заслуговують принаймні неоднозначної оцінки. Чи зможе Глава

держави, маючи необхідні важелі впливу на діяльність «Конституційної Асамблеї», виявити політичну волю не адаптувати конституційний текст до потреб тієї політичної сили, представником якої він є? Відповідь на це запитання може бути остаточно з'ясовано лише з появою відповідного законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Ситуація, що склалася в Україні навколо питання внесення поправок до Основного Закону в частині зміни форми правління, є досить суперечливою.

«Концепція внесення змін до Конституції України», напрацьована «Конституційною Асамблеєю», з огляду на узагальненість її положень, зокрема, в частині опису відповідних інститутів та компетенційних зв'язків між вищими органами державної влади, не дає можливості з необхідною категоричністю говорити про ефективність передбачуваної нею форми правління. Очевидна необхідність перегляду конституційно-правового статусу Президента України й Кабінету Міністрів України в напрямку закріплення парламентського способу формування уряду та функціональної переорієнтації Глави держави на забезпечення принципу єдності державної влади, як видно зі змісту «Концепції внесення змін до Конституції України», членами «Конституційної Асамблеї» усвідомлена. «Концепцією» змішана республіканська форма правління визначена як «оптимальна в нинішніх умовах», а її інституціоналізація розглядається у якості засобу усунення недоліків існуючої організації влади. До згаданих недоліків «Концепцією» віднесені, зокрема, «неефективність системи стримувань і противаг у взаємодії між суб'єктами владних повноважень» [4], «надмірна централізація управлінських функцій», «недостатня самостійність Кабінету Міністрів України в існуючій системі розподілу повноважень». «Концепція» вказує на необхідність «розширення

▪ Перегляд форми правління в Україні: мотиви та зміст конституційного реформування / Р. С. Мартинюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2013. – № 2(8) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n2/13mrszkr.pdf>.

повноважень парламенту у процесі формування персонального складу Кабінету Міністрів України», «більш чіткого визначення функцій і повноважень Президента України та способів їх реалізації», «перегляду процедури призначення та звільнення Прем'єр-міністра України та членів Кабінету Міністрів України» в контексті парламентської інвеститури Уряду, «розширення повноважень і відповідальності Верховної Ради України водночас при збереженні ролі Президента України як глави держави, що виступає від її імені, гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, наділення його арбітражними функціями» тощо. Водночас сценарій, відповідно до якого внесення змін до Основного Закону відбуватиметься у порядку внесення відповідного законопроекту до Верховної Ради України Президентом України, уявляється, кидає тінь сумнівів на можливість здійснення суттєвої і конструктивної корекції форми правління. Навіть за умови, що підготовлений «Конституційною Асамблеєю» законопроект про внесення змін до Конституції України збереже змістовну тотожність «Концепції внесення змін до Конституції України», залишається відкритим питання про набуття цим законопроектом чинності у випадку, коли наявна у Верховній Раді України розстановка політичних сил унеможливить внесення до Основного Закону України відповідних змін у спосіб, який передбачений розділом XIII Конституції України.

Яких же конкретизованих змін потребує вітчизняна форма правління? Відповідь на це питання, об'єктивно, пов'язана не лише з усвідомленням нормативних та функціональних дефектів існуючої організації влади, але й із визначенням конкретного різновиду форми правління, інституціоналізація якого стане метою конституційної реформи.

Вбачається, що з огляду на характеристики вітчизняної політичної системи (нерозвиненість громадянського суспільства, відсутність сильних центристських партій, слабкість парламентаризму, розвиток явища суперпрезидентства тощо) оптимальною формою правління для України може бути лише збалансовано-змішана республіка.

Компетенційне посилення глави держави чи парламенту й інституціоналізація, відповідно, президентсько-парламентарної або парламентарно-президентської форми правління веде до відчутної втрати балансу влад і нівелює переваги змішаної республіки над її «материнськими» типами. Наявна практика засвідчує особливу згубність впливу надмірно посиленої влади президента на ціннісні риси (їх нівелювання) змішаної республіканської форми правління. З цієї точки зору президенціалізовані змішані республіки – їх найгірший різновид, оскільки характеризуються найбільш помітними нормативними та функціональними дефектами форми правління, які порушують саму логіку організації влади у змішаній республіці.

Практика функціонування змішаних республіки засвідчує, що внесення у конституційну систему стримувань і противаг, які перебувають у розпорядженні глави держави і парламенту стосовно виконавчої влади, додаткових елементів однієї із класичних республіканських форм правління порушує притаманний «повноцінній» змішаній республіці баланс влад і спричиняє її тяжіння до президентської чи парламентарної республіки. Тим самим порушення балансу влад у змішаній республіці на користь глави держави чи законодавчого органу деформує саму природу згаданої форми правління як внутрішньо максимально збалансованої конструкції влади, «реставрує» вади, відповідно, президентської чи

парламентарної республіки і веде до втрати переваг змішаної республіки над класичними республіканськими формами правління.

Якщо президенціалізовані і парламентаризовані змішані республіки, диспропорційно поєднуючи елементи президенціалізму і парламентаризму, виявляють тяжіння до відповідної класичної республіканської форми правління, то збалансовано-змішані республіки є найбільш продуманими і бажаними, з точки зору теорії поділу влади, конструкціями механізму держави. Порівняно урівноважено поєднуючи елементи президенціалізму і парламентаризму, збалансовано-змішані республіки виключають стабільне домінування одного із владарюючих суб'єктів – парламенту чи президента один над одним, а відповідно, й урядом, утвореним за їх взаємної участі.

Є очевидним, що побудова в Україні збалансовано-змішаної республіки повинна не лише враховувати досвід власних помилок державного будівництва, але й спиратися на наявний зарубіжний державно-правовий досвід. Цей досвід засвідчує, що інституціоналізація «повноцінної» змішаної республіки вимагає, принаймні, конституційно-правового закріплення таких її конститутивних атрибутів як дуалізм виконавчої влади, парламентський спосіб формування уряду, парламентська відповідальність уряду, інститут контрасигнатури.

Вітчизняна державно-правова практика з переконливістю довела, що дуалізм виконавчої влади не може набути реального змісту в ситуації, коли беззастережне право Президента України припиняти повноваження Прем'єр-міністра України разом із таким само правом скасовувати урядові акти ставить Главу Уряду в адміністративну залежність від Глави держави. У контексті сказаного вбачається, що дуалістична конструкція виконавчої влади вимагає суттєво обмежити право Президента України припиняти

повноваження Прем'єр-міністра України і цілком відмовитися від права Глави держави скасовувати урядові акти.

Право Президента України скасовувати акти Кабінету Міністрів України стане зайвим, якщо прийняття цих актів буде обтяжене умовою їх скріплення підписом Глави держави. Згадана умова з необхідністю вимагатиме від Прем'єр-міністра України досягати компромісів із Президентом України у всіх випадках реалізації віднесених до компетенції Кабінету Міністрів України повноважень, які функціонально перетинатимуться зі сферою компетенції Президента України.

Практика скріплення підписом президента нормативно-правових актів уряду, які стосуються сумісних повноважень кабінету і глави держави, на жаль, знайшла відображення лише в основних законах таких збалансовано-змішаних республік як Франція [5] та Португалія [6].

Іншим важливим аспектом корекції вітчизняної форми правління повинно стати конституційно-правове закріплення класичного парламентського способу формування уряду з його найважливішим елементом – парламентською інвеститурою Кабінету Міністрів України.

Парламентський спосіб формування уряду є, по суті, однією з базисних, конститутивних ознак змішаної форми правління. Водночас, у змішаних республіках, які характеризуються відносно збалансованим залученням глави держави і законодавчого органу до процедури формування уряду, можлива різна послідовність дій згаданих суб'єктів. При цьому можна виокремити й найбільш типову схему формування уряду, запропоновану історично першою, «класичною» змішаною формою правління – П'ятою Республікою у Франції. За французьким зразком у багатьох змішаних формах правління глава держави підбирає кандидатуру на посаду прем'єр-міністра, попередньо провівши переговори з лідерами

партійних фракцій у парламенті з відповідного питання. Законодавчий орган схвалює запропоновану президентом кандидатуру прем'єра. Іноді передбачається право глави держави, у випадку кількаразової неспроможності парламенту схвалити запропоновані президентом кандидатури прем'єра, самостійно сформувати уряд, розпустити законодавчий орган і призначити позачергові вибори. Претендент на посаду прем'єра, чия кандидатура схвалена парламентом, призначається на згадану посаду указом глави держави. Прем'єр підбирає решту міністрів і здійснює подання щодо їх кандидатур главі держави. Останній затверджує міністрів на посадах своїм указом (указами). Попри активну роль глави держави у процедурі формування уряду, у змішаних республіках дотримується парламентський спосіб формування уряду, оскільки суттєвим елементом цієї процедури є інвеститура кабінету – схвалення програми діяльності уряду в парламенті, чим підтверджується легітимність кабінету і його право розпочати виконання повноважень. Інвеститура переважно відбувається після призначення прем'єра, який представляє у парламенті програму діяльності уряду та його склад і запитує у законодавчого органу довіру. Хоча на голосування ставиться саме питання про довіру програмі діяльності уряду, вважається, що позитивний результат голосування є схваленням і складу уряду. Не зважаючи на ту обставину, що призначення міністрів на посадах оформляється актом (актами) глави держави, застосування парламентської інвеститури уряду є головною гарантією, яка забезпечує дотримання парламентського способу формування кабінету.

Очевидно найсуттєвішою проблемою у встановленому Основним Законом України порядку формування Кабінету Міністрів України є фрагментарний характер участі у ньому Парламенту. Згадана обставина є

основним деструктивним чинником у розвитку партійної системи України, а відтак, демократії в Україні загалом. Від участі у формуванні Уряду усувається не лише Парламент у цілому, але й провідні політичні партії, які, здобуваючи більшість депутатських мандатів, залишалися позбавленими можливості безпосередньо через Уряд реалізувати свою програму діяльності, взяти на себе політичну відповідальність за результати урядової політики. Уряд в Україні реалізує не передвиборну програму політичних партій, які перемогли на виборах, а передвиборну програму Президента України, який формально не є Главою Уряду.

У контексті сказаного вище вбачається важливим наголосити, що змішана республіка як різновид парламентаризму знаходить легітимацію через відповідність програмних засад партії (блоку партій), що утворює (утворюють) більшість у парламенті, змісту й результатам урядової політики. Спрощено схему цієї легітимації можна зобразити наступним чином. Виборці віддають голоси за політичну силу (блок політичних сил), яка (які), отримавши за результатами виборів більшість мандатів у парламенті, формує (формують) уряд. Склад і програма діяльності уряду є більшою-меншою мірою (у залежності від різновиду парламентаризму) відображенням складу й політичної платформи парламентської більшості. Уряд, фактично, реалізує курс, не лише ухвалений партійною парламентською більшістю, але й такий, який є засобом реалізації у державній політиці передвиборної платформи тієї політичної сили (сил), що отримала перемогу на виборах. Програма дій правлячої політичної сили (сил), таким чином, виражає інтереси тієї частини суспільства, що підтримала цю політичну силу (сили) на виборах. Відповідність результатів урядової політики очікуванням виборців і є ключовою умовою легітимації змішаної республіки. Вибори ж тут виступають головним

інструментом відповідальності партій, кажучи спрощено, за стан справ у державі, спричинений політикою уряду: виборці винагороджують успішну політику правлячої політичної сили (сил), знову підтримавши її у ході голосування, чи, навпаки, відмовивши їй у підтримці у випадку неуспішності цієї політики. Об'єктивно, що відсторонення парламенту від принципової участі у формуванні вищого органу виконавчої влади та можливості визначати зміст урядової політики фактично руйнує механізм легітимації змішаної форми правління.

Нормативне закріплення парламентського способу формування Кабінету Міністрів України потребує урахування однієї принципової обставини. Потенційна вада змішаної форми правління як «правління партій» – її залежність від якості взаємодії між партіями (та їх блоками), що утворюють більшість у парламенті, а точніше – від якості взаємодії представників партій на посадах міністрів між собою й уряду в цілому з більшістю у парламенті. Особливості сучасної партійної системи України мінімізують можливості згаданої взаємодії. Деструктивні відносини між парламентськими фракціями, що стали характерною рисою вітчизняного парламентаризму, з огляду на перспективи застосування парламентського способу формування Уряду загрожують стати також елементом організації і діяльності вищого органу виконавчої влади. Відтак, існує гранична необхідність відшукати адекватні нормативно-інституційні запобіжники потенційної урядової нестабільності й неефективності діяльності Кабінету Міністрів України.

В умовах застосування парламентського способу формування уряду оптимальний засіб зменшення впливу деструктивних партійних чинників на урядову організацію і діяльність вбачається у запровадженні вищеописаної моделі формування Уряду за визначальної ролі прем'єра,

сприйнятої у багатьох змішаних формах правління та деяких парламентарних, на зразок ФРН. Така модель передбачає обмеження участі парламенту схваленням кандидатури прем'єра, а не, як у більшості парламентських систем, усього складу уряду [7]. У подальшому, однак, уряд повинен пройти парламентську інвеституру. Недотримання останньої умови нівелює парламентський спосіб формування уряду, про йшлося попередньо.

Спрощено запропонований порядок формування Кабінету Міністрів України можна зобразити так. Прем'єр-міністр України повинен призначатися Президентом України за згодою Верховної Ради України. Однак після свого призначення Прем'єр-міністр України повинен мати право сам формувати склад Уряду – і, звичайно, за фаховим, а не лише за партійним критерієм. Адже професійний рівень фахівців, які будуть керувати країною, безумовно повинен стати визначальним критерієм при призначенні на посаду. Склад Уряду, підібраний і запропонований Прем'єр-міністром України (цілим списком чи у вигляді окремих пропозицій по відповідним кандидатурам), повинен призначатися указом Президента України. Хоча Кабінет Міністрів України – орган колегіальний, за визначальної ролі Прем'єра у його формуванні стане можливим організоване прийняття Кабінетом Міністрів України рішень. Визначаючи склад Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністр України тим самим забезпечуватиме певну узгодженість поведінки його членів: міністри входитимуть в Уряд за запрошенням Прем'єр-міністра України і пам'ятатимуть це. Вбачається, що акти Глави держави про кадрові призначення міністрів потребують скріплення підписом Прем'єр-міністра України. В умовах дуалістичної конструкції виконавчої влади інститут контрасигнатури є засобом інституціоналізації цивілізованих і

конструктивних форм взаємодії між главою держави і прем'єром, зокрема, і в кадрових питаннях, тим самим – забезпечення реального балансу влад. Конституційно встановлена необхідність підпису прем'єра на актах глави держави про призначення міністрів кабінету слугуватиме досягненню його внутрішньої цілісності, а відтак, ефективності діяльності вищого органу виконавчої влади.

Для забезпечення належного урахування інтересів коаліційної парламентської більшості у процедурі формування Уряду, після затвердження його складу відповідним указом Президента України, Кабінет Міністрів України повинен пройти парламентську інвеституру – отримати у Парламенті схвалення Програми своєї діяльності, що водночас буде схваленням і складу Кабінету Міністрів України. Уряд, що отримає вотум довіри в Парламенті, вважатиметься таким, що приступив до виконання своїх повноважень. Парламентська інвеститура Уряду обумовлюватиме логіку його парламентської відповідальності: невідповідність (як і неефективність) дій Уряду визначеним у програмі умовам спричинятиме постановку у Верховній Раді України питання про відповідальність Кабінету Міністрів України. Таким чином, конституційно встановлений порядок утворення Уряду не повинен залишати найменших сумнівів щодо моменту набуття Кабінетом Міністрів України повноважності – хоча Президент України повинен видати указ про призначення складу Кабінету Міністрів України до отримання Урядом вотуму довіри в Парламенті, Кабінет Міністрів України вважатиметься повноважним з моменту схвалення Верховною Радою України Програми його діяльності.

Описана схема формування Кабінету Міністрів України, як видно, в основних рисах відтворює існуючий порядок формування Уряду. Водночас, вона доповнює його принципово необхідними елементами

(інвеститура та контрасигнатура), які гарантуватимуть дотримання принципу парламентського способу формування уряду. Врешті-решт це дозволить сформувати сильну, стабільну виконавчу владу, спроможну до ефективного співробітництва з парламентом. Така модель організації виконавчої влади відповідатиме завданню інституціоналізації в Україні змішаної форми правління в умовах незавершеності розвитку інституту парламентаризму.

Класичний парламентський спосіб формування уряду у поєднанні з дуалістичною конструкцією виконавчої влади надасть цілком реального характеру ще одному базисному атрибуту змішаної республіканської форми правління – інституту контрасигнатури. Згаданий інститут в умовах адміністративної залежності Прем'єр-міністра України від Президента України набув характеру юридичної формальності.

Вбачається, що запропоновані вище зміни конституційно-правового статусу Кабінету Міністрів України уможливають вирішення ще одного принципового завдання – виконання Президентом України ролі гаранта принципу єдності державної влади. Донині функціональна, а відтак, мотиваційна зорієнтованість Президента України на виконання ролі керівника системи органів виконавчої влади унеможливорює адекватне виконання ним координаційно-арбітражної функції.

Список використаних джерел

1. Шаповал В. Феномен конституції у контексті вітчизняної політико-правової «міфології» / В. Шаповал // Вісник Центральної виборної комісії. – 2008. – № 3 (13). – С. 16.
2. Борисов Н. Конституционные альтернативы Украины: назад в будущее / Н. Борисов // Власть. – 2011. – № 2. – С. 64-69.

3. Шаповал В. Державний лад країн світу / В. Шаповал. – К. : Український Центр Правничих студій, 1999. – С. 289.
4. Тут і далі приведені відповідні положення «Концепції внесення змін до Конституції України».
5. Конституция Французской Республики. Ст. 13. Абз. 1 // Конституции государств Европейского Союза / Под ред. Л. А. Окунькова. – М.: НОРМА-ИНФРА.М, 1999. – С. 668.
6. Конституция Португальской Республики. Ст. 137. П. б // Конституции стран Европейского Союза / Под ред. Л. А. Окунькова. – М.: НОРМА-ИНФРА.М, 1997. – С. 557.
7. Сарторі Джованні. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів / Джованні Сарторі. – К. : АртЕк, 2001. – С. 102.

Мартинюк Р. С.

Перегляд форми правління в Україні: мотиви та зміст конституційного реформування

Досліджується проблематика зміни форми правління в Україні у світлі очікуваної конституційної реформи. Пропонується авторське бачення оптимальної для сучасної України форми правління, як і, зокрема, її необхідних конститутивних елементів.

Ключові слова: форма правління, президентська, парламентарна, змішана республіка, конституція, легітимність, дуалізм виконавчої влади, парламентський спосіб формування уряду, парламентська відповідальність уряду, інститут контрасигнатури.

Мартынюк Р. С.

Пересмотр формы правления в Украине: мотивы и содержание конституционного реформирования

Исследуется проблематика изменения формы правления в Украине в свете ожидаемой конституционной реформы. Предлагается авторское видение оптимальной для современной Украины формы правления, как и, в частности, ее необходимых конститутивных элементов.

Ключевые слова: форма правления, президентская, парламентарная, смешанная республика, конституция, легитимность, дуализм исполнительной власти, парламентский способ формирования правительства, парламентская ответственность правительства, институт контрасигнатуры.

Martyniuk R. S.

Review of the form of government in Ukraine: reasons for and content of the constitutional reforming

Problems of changing of the form of government in Ukraine are investigated in view of expected constitutional reform. Author's position on the best form of government for present Ukraine as well as its constitutive elements is offered among other things.

Key words: form of government, presidential, parliamentary, mixed republic, constitution, legitimacy, dualism of the executive power, parliamentary way of forming of government, parliamentary responsibility of the government, institute of countersigning.